

Marek Loužek:

**MAX WEBER. ŽIVOT A DÍLO.
WEBEROVSKÉ INSPIRACE**

Praha, Nakladatelství Karolinum, 2005,
753 stran.

Chtěl bych zdůraznit hned na začátku to, co nemůže přehlédnout nikdo, kdo Loužkovu práci byť i jen zahlédne: její neobyčejnou rozsáhlost (více než 700 stran). Nelze však říci, že by autor byl příliš „upovídaný“. Má dokonce poměrně úsporný způsob vyjadřování (nejlépe to projevuje v tzv. „shrnutích“, která jsou podle mého názoru velmi zdařilá a vhodná, ale platí to o jeho práci obecně). Vysoký počet stran je tedy dán celkovým záměrem, jímž je jakási „suma“ o Weberovi a jeho „impaktu“. To se autorovi nepochybně podařilo. Význam tohoto počínu vynikne, když si uvědomíme, že Max Weber je v současnosti a v posledních desetiletích minulého století zdaleka nejcitovanějším sociálním vědcem své doby, tj. konce XIX. a začátku XX. století.

Rada českých badatelů už věnovala Weberovu dílu důležité texty. Na prvním místě bych uvedl Miloše Havelku, zejména jeho výtečnou práci „Max Weber a jeho sociologie náboženství“, která tvoří úvod ke knize Maxe Webera *Sociologie náboženství*. Upozorňuji, že druhá část této Havelkovy studie tvoří výborný výklad celého díla Maxe Webera (vydalo v Praze nakladatelství Vyšehrad 1998). Souhrnná práce o Weberovi, jeho vlivu na různé akademické disciplíny, jeho interpretace v dobových i současných sociálních vědách v češtině však doposud neexistovala. Je proto záslužné, že Loužkovu „sumu“ o Weberovi nakladatelství University Karlovy Karolinum zpřístupnilo čtenářům. Jeho autora je pak třeba pochválit za to, jak dokázal zúročit svůj studijní pobyt v Mnichově. V Loužkově knize najdeme neuvěřit-

elný soubor údajů týkající se Weberova díla a jeho ohlasu zejména v německy a anglicky psané literatuře. Převážně faktografický ráz knihy je za těchto okolností dost pochopitelný, i když v tom je nesporně také její slabina. Vzhledem k tomu, že Weber zasáhl výrazně do několika vědeckých disciplín, vzniká problém, jak souhrnnou práci o Weberovi uspořádat. Dalo by se samozřejmě leccos kritizovat, ale Loužkův postup – založený především na tematickém rozvržení, částečně kombinovaný i s chronologickým – se mi zdá být v zásadě přijatelný. Pro čtenáře je takový přístup asi schůdnější než přísněji chronologický postup.

Dílo je rozděleno do dvou hlavních částí, jak to naznačuje ostatně i dvojitý podtitulek: první se zabývá Weberem samým počínaje jeho životem a pak jednotlivé kapitoly pojednávají o Weberovi jako historikovi, jako ekonomovi, o jeho obecné sociologii, sociologii politiky atd. Poslední kapitola první části je věnována Weberově metodologii. Druhá část více méně kopíruje rozdělení první části, ale jde tam o „weberovské interpretace“ (včetně kritik) v pracích jiných autorů, např. interpretace v obecné sociologii atd. V druhé části je také kapitola o filosofických interpretacích Maxe Webera, která na rozdíl od jiných kapitol nemá v první části svůj pendant.

Autor knihy si jistě byl vědom, že s takto koncipovanou prací, ať je sebelepší, se těžko získává vědecký věhlas. Nepokouší se totiž vyjít z toho, co je na Weberovu dílu podstatné a co druhořadé, jaká je jeho logika apod. – leda při kritickém přehledu weberovských interpretací, který se mu mimochodem podařilo podat pozoruhodně a nejčastěji s výstižnými charakteristikami (chtěl bych říci „vyváženě“, ale to české konvenční myšlení zakazuje). Uniknout faktografickému zaměření se pokouší také v závěru, když zdůrazňuje význam Webera pro dnešek.

Měl jsem už možnost autorovi sdělit některé připomínky k předchozí verzi jeho práce. Loužek k většině z nich přihlédl, a tak

mám ke knize už jen několik poznámek. K diskusi o ideálních typech by se vedle slovenského překladu Sartoriho *Téorie demokracie*, který Loužek uvádí, mohlo dále odkázat na důležitý Sartoriho článek „Totalitarianism, Model Mania and Learning from Error“ z *Journal of Theoretical Politics*, sv. 5, leden 1983, v němž Sartori podrobně aplikoval Weberův pojem „polární ideální typ“ na problém totalitarismu. Na tento Sartoriho zásadní článek jsem poukázal ve své kritické analýze práce o politických stranách v rekonstrukci našeho předčasně zesnulého předního politologa Jiřího Kuncce (viz mou recenzi Kuncovy knihy: *Sociologický časopis*, sv. 38, č. 5/2002, s. 647–651).

Větší pozornost by mohla být podle mého názoru věnována kuriózně recepci Weberova díla v českém prostředí. Upozornil bych např. na to, že v překladu slavné Sorokinovy práce *Sociologické nauky přítomnosti* český sociolog Zdeněk Ullrich přidal svůj dodatek „Všeobecné rysy sociologické Maxe Webra“ (viz s. 674 nn. české verze z roku 1936). Pokud dojde k novějšímu vydání Loužkovy sumy, měla by tam být tato reference doplněna. Avšak v každé práci lze najít něco, co tam není, smím-li se takto paradoxně vyjádřit, a nebylo by vhodné příliš poukazovat na to, co dalšího by v práci ještě mohlo být, když v ní tak ohromné, pečlivě uspořádané a patřičně okomentované množství materiálu najdeme.

V tak objemné práci se samozřejmě vyskytují také některé formální nedostatky, zejména překlepy. Obvykle jde jen o maličkosti, ale v několika případech jsou nepřijemné, např. když na s. 480 vypadlo slovo: „Ačkoli Russellova [??] vypadá na první pohled nevinně.“ atd. Dost podivně mi zní, když o slavném francouzském filosofovi, jímž byl Jean-Paul Sartre, čtu např. „Sartreho slovy“ nebo „přístup Sartre“ (oboje na s. 518). K odkazům na českou literaturu bych si dovolil poznamenat, že Urbánkovu antologii textů Maxe Webra z roku 1969 by bylo

podle mého názoru vhodnější zařadit mezi českou primární (nikoli sekundární) literaturu. Pokud jde o francouzskou sekundární literaturu o Weberovi, Loužek uvádí na s. 700 od Raymonda Arona „Les Grandes doctrines de sociologie historique II“ z roku 1962. Zde bych upozornil, že jde o druhý díl univerzitních skript, která vyšla v jednom svazku knižně v roce 1967 pod názvem *Les Étapes de la pensée sociologique* a od té doby vyšla i další její knižní vydání. Je lepší uvádět knižní vydání (které v Loužkově práci schází) než skripta, která jsou dnes těžko dostupná. K tomu bych přidal další podnět (nikoli kritiku!): Aronova důležitá stať „Science et politique chez Max Weber et aujourd’hui“, která původně vyšla v roce 1952 v časopise *Liberté de l'Esprit*, a na niž se v Loužkově práci odkazuje na s. 701, byla nedávno přetištěna i v rozsáhlém knižním sborníku Aronových textů *Les sociétés modernes* (viz s. 179 nn.), který vydalo v Paříži nakl. Presses universitaires de France roku 2006 (Loužek to samozřejmě nemohl vědět, když jeho kniha vyšla roku 2005, v eventuálním dalším vydání jeho práce by se však tato reference měla objevit). Nakonec malý návrh: nestačilo by „weberovskou“ literaturu uvést jen na konci knihy a vynechat tu, která je na konci jednotlivých kapitol, aby se tak zabránilo zbytečnému opakování? Ušetřilo by se tak jistě dost papíru, aniž by to učinilo autorovu práci méně přehlednou pro čtenáře.

Závěrem bych chtěl autorovi blahopřát k tak informativně i interpretačně bohaté práci, která bude velmi užitečná mnoha studentům i pedagogům. Přes některé nedostatky jde o pozoruhodnou monografii, kterou lze vřele doporučit zájemcům o dílo Maxe Webra a o jeho vliv na současné sociální vědy, tedy vlastně všem, kdo se současnými sociálními vědami vážně zabývají.

Miroslav Novák,
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze